

KONKURS CHEMICZNY DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

ETAP WOJEWÓDZKI

4 marca 2024 r. godz. 11:00

Uczennico/Uczniu:

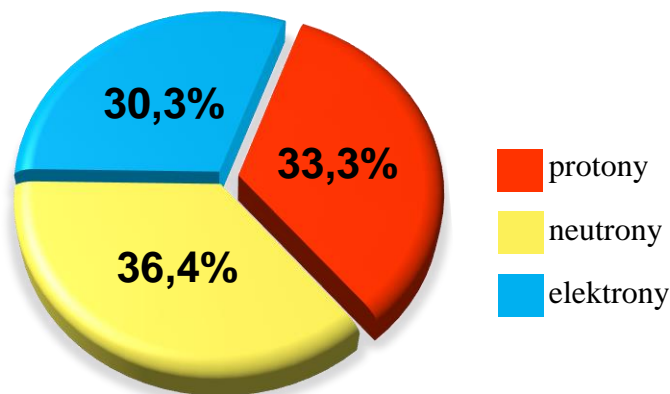
1. Arkusz składa się z 25 zadań, na rozwiązanie których masz **90** minut.
2. Pisz długopisem/piórem - dozwolony czarny lub niebieski kolor tuszu.
3. Nie używaj ołówka ani korektora. Jeżeli się pomylisz, przekreśl błąd i napisz inną odpowiedź.
4. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu do tego przeznaczonym.
5. W rozwiązaniach zadań otwartych przedstawiaj swój tok rozumowania – za napisanie samej odpowiedzi nie otrzymasz maksymalnej liczby punktów.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

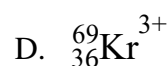
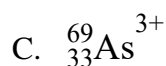
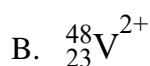
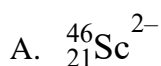
Maksymalna liczba punktów	40	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis Przewodniczącej/-ego		

Zadanie 1. (0-1)

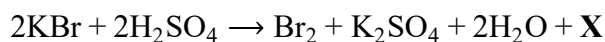
Na zamieszczonym diagramie kołowym przedstawiono procentowy udział protonów, neutronów oraz elektronów w łącznej liczbie subatomowych cząstek pewnej drobiny. Ta drobina ma masę 69 u.

Wskaż symbol opisanej drobiny. Zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0-1)

Bromek potasu reaguje ze stężonym kwasem siarkowym(VI), według przedstawionego poniżej równania. W tym równaniu jeden z produktów oznaczono symbolem X.

Wskaż wzór związku X. Zaznacz poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0-1)

Jednym z czynników powodujących koagulację białek mogą być kationy metali. Właściwości koagulujące kationów metali zależą od ich rozmiarów oraz wielkości ładunku. Kation danego metalu tym silniej koaguluje białko, im ma większy dodatni ładunek elektryczny oraz im ma mniejszy promień.

Zaznacz wzór kationu metalu, który najslabiej koaguluje białka.

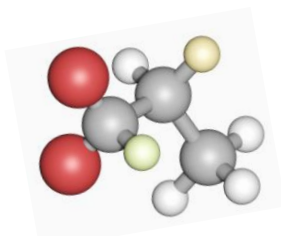

Zadanie 6. (0-1)

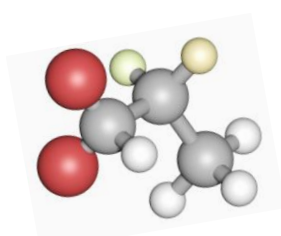
Wskaż model cząsteczki związku będącego produktem głównym reakcji przyłączenia dwóch moli bromodeuteru $^2\text{H}-\text{Br}$ do jednego mola propynu C_3H_4 .

Zaznacz poprawną odpowiedź

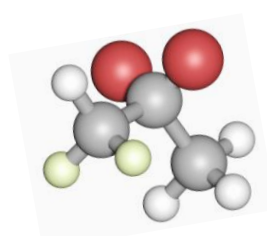
 – atom deuteru ^2H – atom wodoru (protu) ^1H – atom węgla   – atom bromu

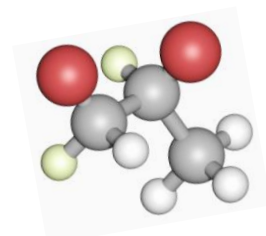
A.

B.

C.

D.

Zadanie 7. (0-1)

Który z wymienionych alkoholi w reakcji odwodnienia, prowadzącej do otrzymania alkenu, tworzy wyłącznie 1 produkt?

Zaznacz poprawną odpowiedź.

A. 3,3-dimetylobutan-2-ol

B. 3-metylobutan-2-ol

C. 2-metylobutan-2-ol

D. 2,3-dimetylobutan-2-ol

Zadanie 8. (0-1)

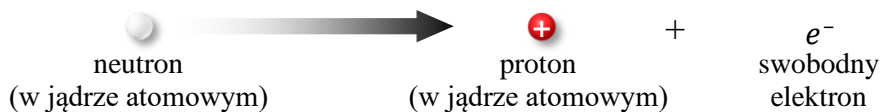
Zaznacz właściwe dokończenie zdania, wybierając informacje spośród A.–B. i 1.–3.

Porównując rozpuszczanie nadmiaru cukru kryształu i cukru pudru w wodzie (w tej samej temperaturze, w tej samej objętości wody, mieszając tak samo intensywnie), możemy stwierdzić, że

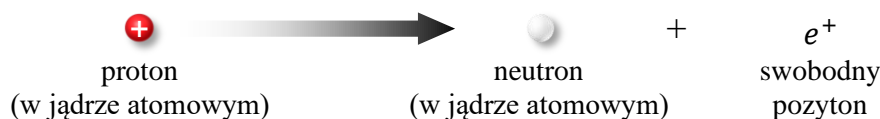
cukier puder będzie rozpuszczał się	A.	wolniej niż	cukier kryształ oraz że uzyskamy roztwór o	1.	mniejszym	stężeniu.
	B.	tak samo szybko jak		2.	takim samym	
	C.	szybciej niż		3.	większym	

Informacja do zadań 9. i 10.

Podczas rozpadu β^- jeden z neutronów obecnych w jądrze atomowym ulega przemianie w proton (który pozostaje w jądrze) oraz elektron wyrzucany z dużą szybkością poza jądro atomowe:

Innym rodzajem naturalnego rozpadu promieniotwórczego jest rozpad β^+ . Polega on na przemianie protonu w neutron oraz w pozyton (cząstkę elementarną bardzo podobną do elektronu, różniącą się od niego jedynie znakiem ładunku elektrycznego):

Zadanie 9. (0-1)

Uzupełnij poniższy tekst. Wybierz i podkreśl jedną odpowiedź spośród podanych w każdym nawiasie, aby każde zdanie zawierało prawdziwą informację.

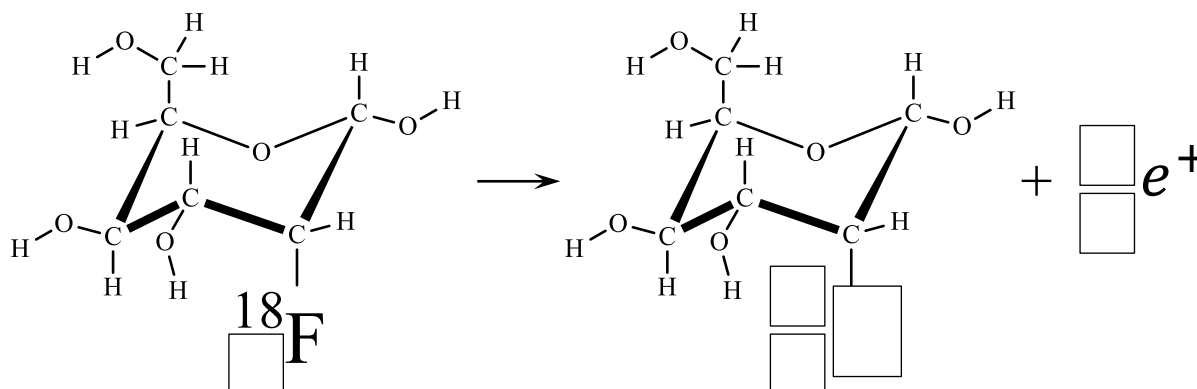
1. W wyniku rozpadu β^+ nietrwalego jądra atomowego o liczbie atomowej Z , powstaje nowe jądro atomowe o liczbie atomowej (**$Z-2$ • $Z-1$ • Z • $Z+1$ • $Z+2$**).
2. W wyniku rozpadu β^+ nietrwalego jądra atomowego o liczbie masowej A powstaje nowe jądro atomowe, o liczbie masowej (**$A-2$ • $A-1$ • A • $A+1$ • $A+2$**).

Zadanie 10.

[^{18}F]Fludeoksyglukoza to tzw. radiofarmaceutyk, czyli związek chemiczny wykorzystywany w diagnostyce medycznej. Jest on otrzymywany z glukozy, poprzez wymianę jednej z grup $-\text{OH}$ w jej cząsteczce na promieniotwórczy atom fluoru ^{18}F . Ten atom jest β^+ -promieniotwórczy.

Zadanie 10.1. (0-1)

Uzupełnij schemat przemiany jądrowej, jakiej ulega atom fluoru ^{18}F w cząsteczce [^{18}F]fludeoksyglukozy. Uzupełnij wszystkie luki w poniższym schemacie.

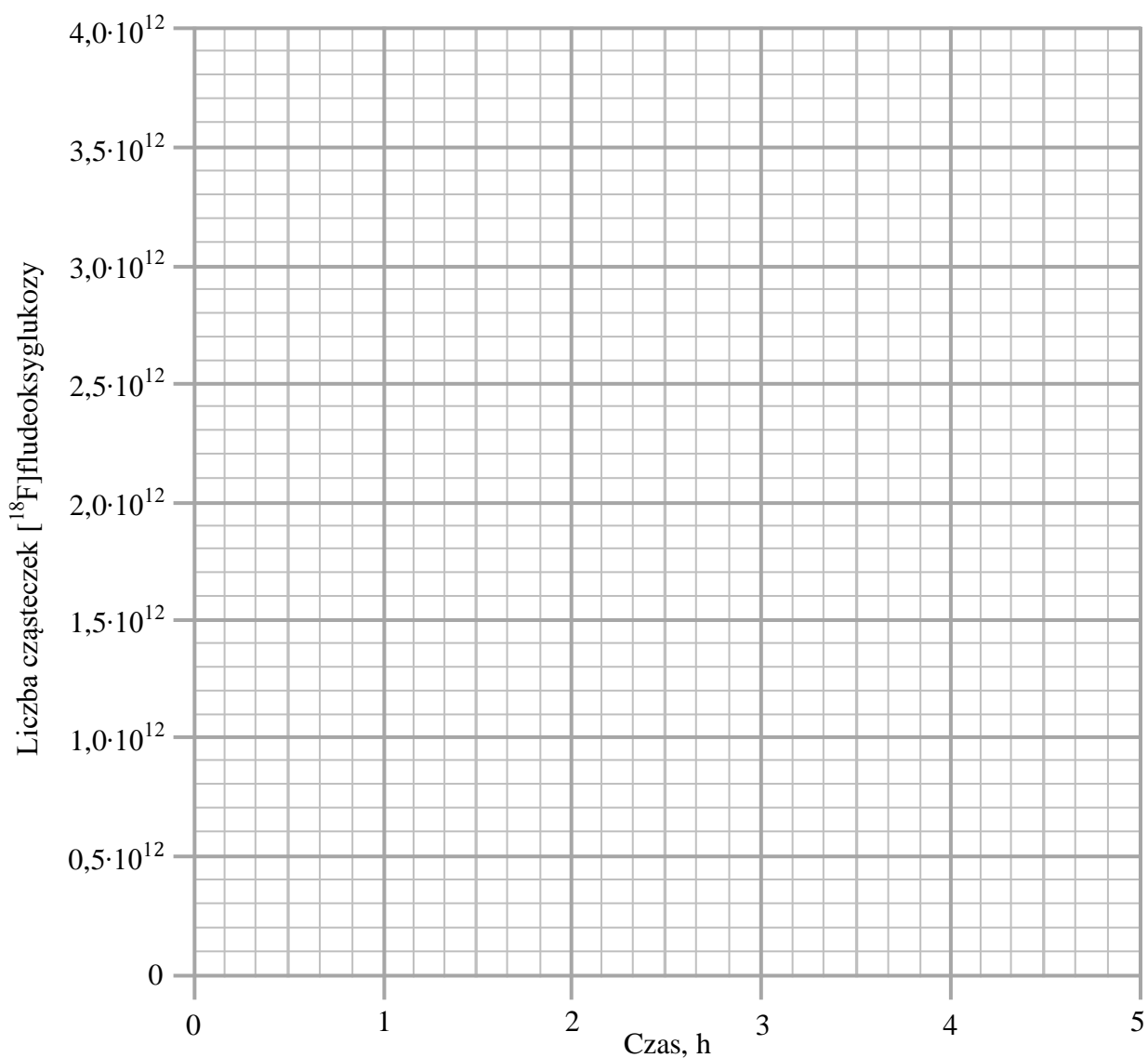

Zadanie 10.2. (0-2)

W trakcie badania obrazowego nowotworu płuc pacjent przyjął (dożylnie, w formie kroplówki) dawkę [^{18}F]fludeoksyglukozy, zawierającą $4,0 \cdot 10^{12}$ cząsteczek tego związku. W poniższej tabeli przedstawiono zmianę liczby cząsteczek [^{18}F]fludeoksyglukozy w czasie.

Czas	0	1 h	2 h 10 min	3 h 30 min	5 h
Liczba cząsteczek [^{18}F]fludeoksyglukozy	$4,0 \cdot 10^{12}$	$2,7 \cdot 10^{12}$	$1,8 \cdot 10^{12}$	$1,1 \cdot 10^{12}$	$0,6 \cdot 10^{12}$

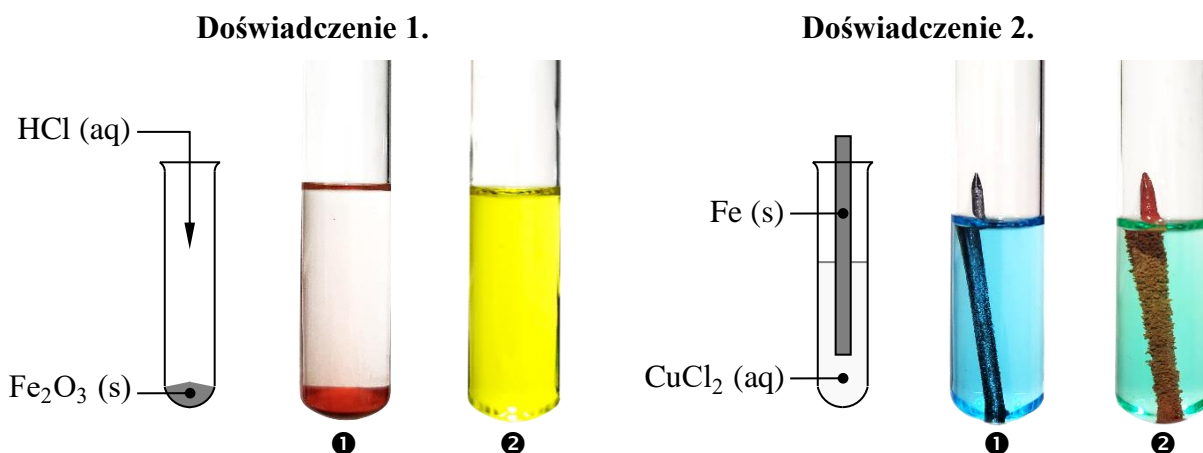
W poniższym układzie współrzędnych narysuj wykres ilustrujący zmianę liczby cząsteczek [^{18}F]fludeoksyglukozy w czasie. Zaznacz punkty pomiarowe, a następnie połącz je ciągłą linią. Wykres narysuj dla przedziału czasu od $t = 0$ do $t = 5$ h. Odczytaj wartość czasu połowicznego rozpadu tego związku.

Czas połowicznego zaniku [^{18}F]fludeoksyglukozy

Informacja do zadań 11. i 12.

Przeprowadzono dwa doświadczenia chemiczne z udziałem tlenku żelaza(III) oraz żelaza. Schematy tych doświadczeń oraz wygląd probówek na początku ❶ i na końcu doświadczenia ❷ przedstawiono poniżej.

Zadanie 11. (0-1)

Napisz, jakich obserwacji możemy dokonać, śledząc przebieg przedstawionych reakcji. Uwzględnij wygląd zawartości probówki na początku doświadczenia (tuż po zmieszaniu reagentów) oraz na końcu doświadczenia, po zakończeniu reakcji.

Obserwacje do doświadczenia 1.	Obserwacje do doświadczenia 2.
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Zadanie 12. (0-2)

Napisz, w formie jonowej skróconej, równania reakcji zachodzących w doświadczeniu 1. oraz doświadczeniu 2.

1.: .....

2.: .....

Zadanie 13. (0-3)

Wodorotlenek cynku ma właściwości amfoteryczne.

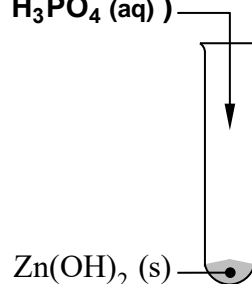
Zaprojektuj dwa doświadczenia, które łącznie potwierdzą właściwości amfoteryczne wodorotlenku cynku. Uzupełnij poniższe schematy doświadczeń, wybierając odpowiednie reagenty spośród zaproponowanych. Napisz obserwacje oraz równania reakcji zachodzących w każdej probówce.

Doświadczenie 1.:

(H_2O (c) • NaCl (aq) • HNO_3 (aq) • KOH (aq) • H_3PO_4 (aq))

Obserwacje:

.....
.....
.....

Równanie reakcji w formie cząsteczkowej:

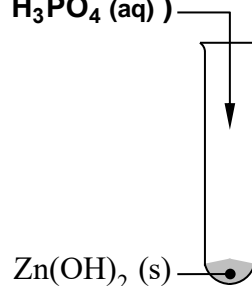
.....

Doświadczenie 2.:

(H_2O (c) • NaCl (aq) • HNO_3 (aq) • KOH (aq) • H_3PO_4 (aq))

Obserwacje:

.....
.....
.....

Równanie reakcji w formie cząsteczkowej:

.....

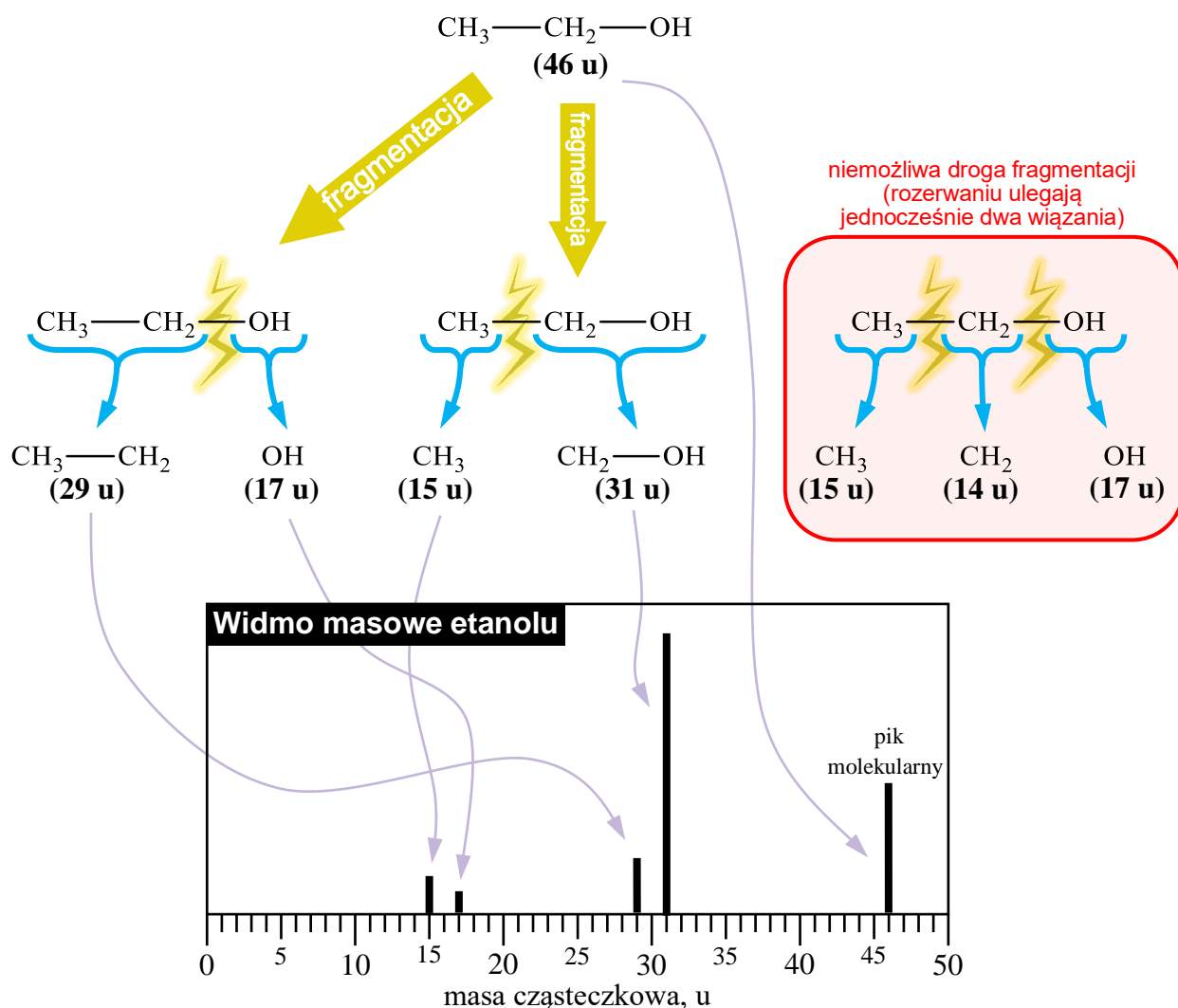
Informacja do zadania 19.

Spektrometria mas to technika badawcza pozwalająca na określenie struktury cząsteczki związku organicznego. Niewielką próbkę badanego związku wprowadza się do spektrometru, gdzie niektóre cząsteczki badanego związku ulegają rozpadowi – zerwaniu ulega jedno z wiązań węgiel-węgiel lub węgiel-tlen. Powstałe fragmenty są następnie analizowane pod kątem masy cząsteczkowej.

Uzyskane wyniki mas przedstawiane są na specjalnym wykresie, tzw. widmie masowym. Na osi poziomej zaznaczone są masy cząsteczkowe. Jeśli więc w danym miejscu widoczny jest sygnał (pik, słupek) oznacza to, że podczas badania zarejestrowano cząsteczkę lub fragment cząsteczki o właśnie takiej masie. Sygnał występujący przy największej masie cząsteczkowej odpowiada masie nienaruszonej cząsteczki (tzw. pik molekularny), pozostałe sygnały to piki określające masy poszczególnych fragmentów cząsteczek badanego związku.

Na poniższej grafice przedstawiono możliwe drogi rozpadu (fragmentacji) cząsteczki etanolu oraz uproszczone widmo masowe tego związku.

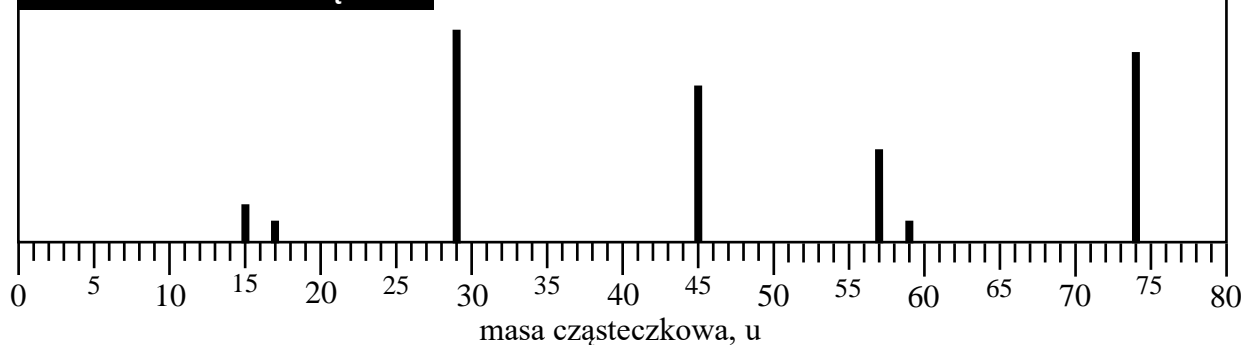
Uwaga: załóż, że cząsteczki związków organicznych zbudowane są wyłącznie z najbardziej rozpowszechnionych izotopów poszczególnych pierwiastków: ^1H (1 u), ^{12}C (12 u) i ^{16}O (16 u).

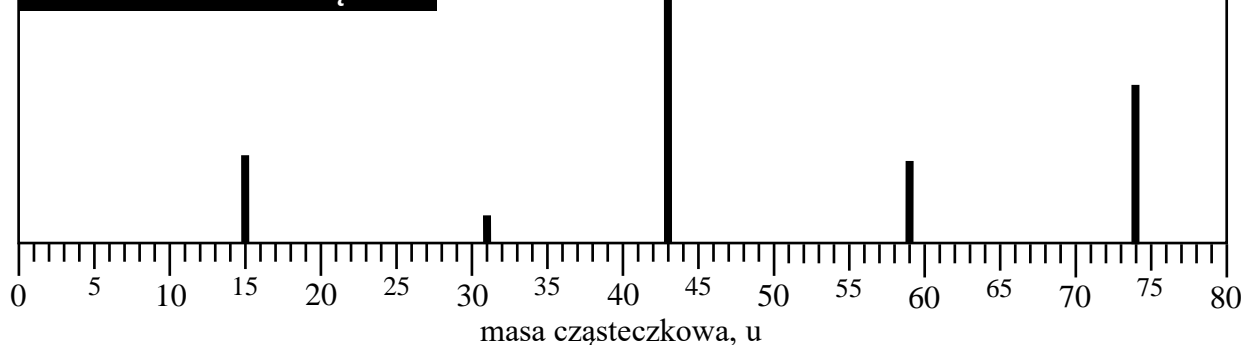
Zadanie 19.

W celu odróżnienia od siebie dwóch związków A i B o takim samym wzorze sumarycznym $C_3H_6O_2$ poddano je badaniu w spektrometrze mas. Uproszczone widma masowe tych związków przedstawiono poniżej. Wiadomo, że jeden ze związków jest estrem, a drugi – kwasmem karboksylowym.

Widmo masowe związku A

Widmo masowe związku B

Zadanie 19.1. (0-1)

Napisz wzory sumaryczne fragmentów cząsteczek, które są odpowiedzialne za wystąpienie w widmie masowym sygnałów (pików) przy podanych wartościach mas cząsteczkowych. Uzupełnij poniższą tabelę.

	Widmo związku A	Widmo związku B
	pik 29 u	pik 43 u
Wzór sumaryczny fragmentu cząsteczki		

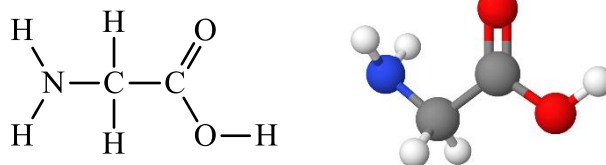
Zadanie 19.2. (0-1)

Napisz nazwy systematyczne lub zwyczajowe substancji A i substancji B. Uzupełnij poniższą tabelę.

Nazwa substancji A	Nazwa substancji B

Informacja do zadań 20. – 22.

Glicyna jest przykładem związku dwufunkcyjnego. Jej cząsteczka zawiera dwie różne grupy funkcyjne: grupę karboksylową —COOH oraz grupę aminową —NH₂. Model cząsteczki oraz wzór strukturalny glicyny przedstawiono poniżej.

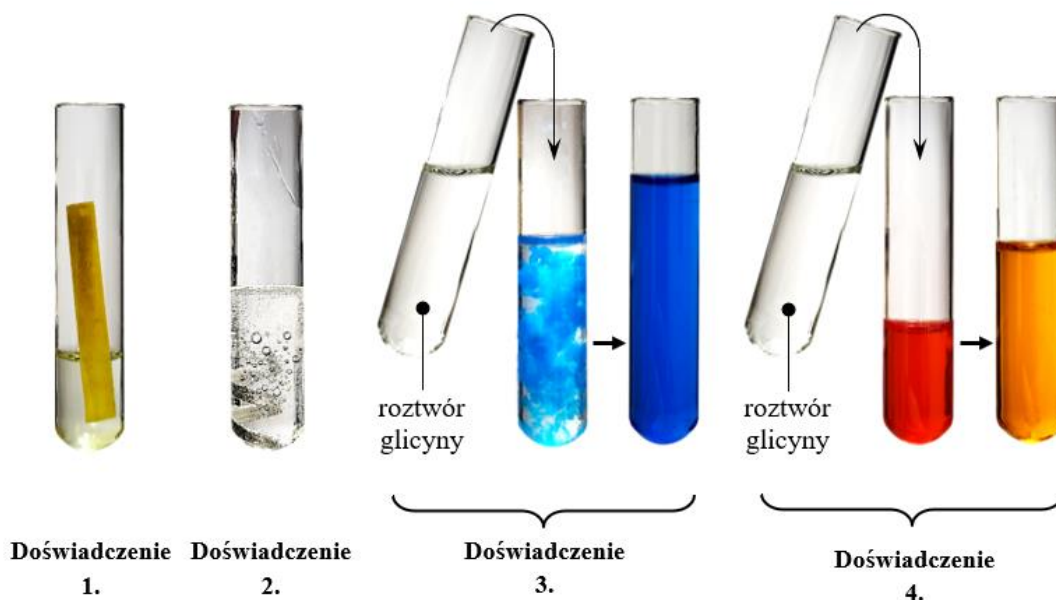

Dzięki obecności w swojej strukturze grup funkcyjnych charakterystycznych dla kwasów karboksylowych oraz dla amin, glicyna łączy właściwości chemiczne obu tych grup związków. W zależności od tego, z jakim odczynnikiem reaguje, glicyna zachowuje się w reakcjach chemicznych albo jak kwas karboksylowy, albo jak amina.

W celu zbadania właściwości chemicznych glicyny przeprowadzono szereg doświadczeń.

- Doświadczenie 1.** Badanie odczynu wodnego roztworu glicyny
- Doświadczenie 2.** Reakcja roztworu glicyny z magnezem
- Doświadczenie 3.** Reakcja roztworu glicyny z wodorotlenkiem miedzi(II)
- Doświadczenie 4.** Reakcja roztworu glicyny z kwasem solnym z dodatkiem oranżu metylowego

Poniższe fotografie przedstawiają wyniki opisanych doświadczeń.

Zadanie 20. (0-1)

Określ odczyn wodnego roztworu glicyny (zasadowy, obojętny, kwasowy). Wyjaśnij ten fakt odnosząc się do budowy cząsteczki glicyny.

Wodny roztwór glicyny ma odczyn: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

Zadanie 21. (0-2)

Napisz, w formie cząsteczkowej stosując wzory półstrukturalne (grupowe) reagentów organicznych, równania reakcji:

a) glicyny z magnezem (doświadczenie 2.)

.....

b) glicyny z wodorotlenkiem miedzi(II) (doświadczenie 3.).

.....

Zadanie 22. (0-1)

Napisz w formie jonowej skróconej równanie reakcji glicyny z kwasem solnym. Zastosuj wzory półstrukturalne reagentów organicznych.

.....

Tablica Rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie

	OH ⁻	F ⁻	Cl ⁻	Br ⁻	I ⁻	NO ₃ ⁻	S ²⁻	SO ₃ ²⁻	SO ₄ ²⁻	CO ₃ ²⁻	SiO ₃ ²⁻	CrO ₄ ²⁻	PO ₄ ³⁻
Na⁺	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
K⁺	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
NH₄⁺	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	—	R	R
Cu²⁺	N	R	R	R	—	R	N	N	R	—	N	N	N
Ag⁺	—	R	N	N	N	R	N	N	T	N	N	N	N
Mg²⁺	N	N	R	R	R	R	R	R	R	N	N	R	N
Ca²⁺	T	N	R	R	R	R	T	N	T	N	N	T	N
Ba²⁺	R	N	R	R	R	R	R	N	N	N	N	N	N
Zn²⁺	N	N	R	R	R	R	N	T	R	N	N	T	N
Al³⁺	N	R	R	R	R	R	—	—	R	—	N	N	N
Pb²⁺	N	N	T	T	N	R	N	N	N	N	N	N	N
Mn²⁺	N	R	R	R	R	R	N	N	R	N	N	N	N
Fe²⁺	N	R	R	R	R	R	N	N	R	N	N	—	N
Fe³⁺	N	R	R	R	—	R	N	—	R	—	N	N	N
Cr³⁺	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N	N	R	N

R – substancja dobrze rozpuszczalna

T – substancja trudno rozpuszczalna, osad może się strącić, jeżeli stężenia roztworów są duże (0,01-0,2 mol·dm⁻³)

N – substancja praktycznie nierozpuszczalna, osad może się strącić nawet z rozcieńczonych roztworów

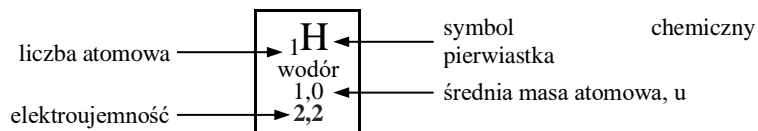
symbol — oznacza, że w roztworze zachodzą złożone reakcje lub substancja nie została otrzymana

Szereg aktywności metali

Li K Ba Ca Na Mg Al Zn Fe Pb **H₂** Cu Ag Pt Au

Układ Okresowy Pierwiastków Chemicznych

	1													13	14	15	16	17	18		
1	1H wodór 1,0 2,2																		2He hel 4,0	1	
2	3Li lit 7,0 1,0	4Be beryl 9,0 1,5																			
3	11Na sód 23,0 0,9	12Mg magnez 24,3 1,3																			
4	19K potas 39,1 0,8	20Ca wapń 40,1 1,0	21Sc skand 45,0 1,4	22Ti tytan 47,9 1,5	23V wanad 51,0 1,6	24Cr chrom 52,0 1,7	25Mn mangan 54,9 1,6	26Fe żelazo 55,9 1,8	27Co kobalt 58,9 1,9	28Ni nikiel 58,7 1,9	29Cu miedź 63,6 1,9	30Zn cynk 65,4 1,7	31Ga gal 69,7 1,8	32Ge german 72,6 2,0	33As arsen 74,9 2,0	34Se selen 79,0 2,6	35Br brom 79,9 3,0	36Kr krypton 83,8			
5	37Rb rubid 85,5 0,8	38Sr stront 87,6 1,0	39Y itr 88,9 1,2	40Zr cyrkon 91,2 1,3	41Nb niob 92,9 1,6	42Mo molibden 96,0 2,2	43Tc technet 97,9 2,1	44Ru ruten 101,1 2,2	45Rh rod 102,9 2,3	46Pd pallad 106,4 2,2	47Ag srebro 107,9 1,9	48Cd kadm 112,4 1,7	49In ind 114,8 1,8	50Sn cyna 118,7 2,0	51Sb antymon 121,8 2,1	52Te tellur 127,6 2,1	53I jod 126,9 2,7	54Xe ksenon 131,3			
6	55Cs cez 132,9 0,8	56Ba bar 137,3 0,9	†	72Hf hafn 178,5 1,3	73Ta tantal 181,0 1,5	74W wolfram 183,8 1,7	75Re ren 186,2 1,9	76Os osm 190,2 2,2	77Ir iryd 192,2 2,2	78Pt platyna 195,1 2,2	79Au złoto 197,0 2,4	80Hg rtęć 200,6 1,9	81Tl tal 204,4 1,8	82Pb ołów 207,2 1,8	83Bi bismut 209,0 1,9	84Po polon 209,0 2,0	85At astat 210,0 2,2	86Rn radon 222,0			
7	87Fr frans 233,0 0,7	88Ra rad 226,0 0,9	‡	104Rf rutherford 267,1	105Db dubn 268,1	106Sg seaborg 271,1	107Bh bohr 272,14	108Hs has 270,1	109Mt meitner 276,2	110Ds darmstadt (281)	111Rg rentgen (282)	112Cn kopernik (285)	113Nh nihon (286)	114Fl flerow (289)	115Mc moskow (290)	116Lv liwermor (293)	117Ts tenes (294)	118Og oganeson (294)			

† Lantanowce

57La lantan 138,9	58Ce cer 140,1	59Pr prazeodym 140,9	60Nd neodym 144,2	61Pm promet 144,9	62Sm samar 150,4	63Eu europ 152,0	64Gd gadolin 157,3	65Tb terb 158,9	66Dy dysproz 162,5	67Ho holm 164,9	68Er erb 167,3	69Tm tul 168,9	70Yb iterb 173,0	71Lu lutet 175,0
--------------------------------	-----------------------------	-----------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	---------------------------------	------------------------------	---------------------------------	------------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-------------------------------	-------------------------------

‡ Aktynowce

89Ac aktyn 227,0	90Th tor 232,0	91Pa protaktyn 231,0	92U uran 238,0	93Np neptun 237,1	94Pu pluton 244,1	95Am ameryk 243,1	96Cm kiur 247,1	97Bk berkel 247,1	98Cf kaliforn 251,1	99Es einstein 252,1	100Fm ferm 257,1	101Md mendelew 258,1	102No nobel 259,1	103Lr lorens 262,1
-------------------------------	-----------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	--------------------------------	---------------------------------